

صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران

معاونت خبر

نگاه آسیب شناختی به مواد مخدر

(با مروری بر وضعیت فعلی مواد مخدر در جهان)

(ششم تا ۱۲ تیر ماه، هفته مبارزه با مواد مخدر)

معاونت
خبر
صدا و سیما

فرآورده‌های خبری و تولیدات پژوهشی در بخش‌های زیر قابل دسترس است:

– وب سایت خبرگزاری صداوسیما (سرویس پژوهش) <http://www.iribnews.ir>

– گروه تلگرام پژوهش خبری صداوسیما <https://telegram.me/pajooreshkhabar>

پژوهشگر: فریفته هدایتی

فهرست مطالب

عنوان

صفحه

- ۱..... نکات برجسته
- ۱..... مقدمه
- ۱..... وضعیت فعلی مواد مخدر در جهان
- ۲..... همسایگان مخدری ایران
- ۲..... تأثیر مصرف مواد مخدر بر سلامت
- ۴..... قاچاق مواد مخدر در جهان
- ۶..... کشنده ترین مواد مخدر قانونی در دنیا
- ۷..... خطرناک ترین مواد مصرفی در دنیا
- ۷..... کلام آخر

مدیریت
تزویش
خبری
معاونت
خبر
صدا و سیما

□ نکات برجسته

- ❖ یک‌بیستم از جمعیت ۱۵ تا ۶۴ سال جهان، مواد مخدر مصرف می‌کنند.
- ❖ بیش از یک‌دهم مصرف‌کنندگان مواد مخدر، به این مواد اعتیاد دارند.
- ❖ تنها یک ششم معتادان به خدمات درمانی و ترک اعتیاد دسترسی دارند.
- ❖ یک‌سوم از مصرف‌کنندگان مواد مخدر زن هستند ولی تنها یک‌پنجم از افراد تحت مراقبت و درمان را زنان تشکیل می‌دهند.
- ❖ یک سوم از زندانیان حداقل یک بار مواد مخدر را در زندان مورد استفاده قرار داده‌اند
- ❖ بازار آنلاین ناشناس برای خرید و فروش مواد غیرقانونی در سطح جهان مصداق بارز مسیرهای در حال تغییر قاچاق مواد مخدر در جهان است.
- ❖ کاهش قاچاق هروئین در مسیر بالکان نشان از موفقیت عملکرد مقابله ای ایران در مسیر ترانزیت دارد.
- ❖ اشاعه مصرف مواد مخدر یکی از شیوه های دشمنان برای بهره بردن از دارایی‌های کشورهای جهان سوم و در حال توسعه است

□ مقدمه

مسئله مواد مخدر و آسیب های اجتماعی ناشی از آن امروزه به معضلی جهانی تبدیل شده و به رغم تلاش‌ها و صرف سرمایه‌های انسانی و مالی فراوان برای مبارزه با تولید، توزیع و مصرف و آسیب‌ها و مسائل سلامت و درمان مرتبط با سوء مصرف که در این عرصه به ظهور می‌رسد، هنوز این معضل همچنان پابرجاست و تاریشه کنی آن راه زیادی در پیش است. این نوشتار نگاهی دارد به وضعیت کنونی مواد مخدر در جهان از جهت توزیع و مصرف و اثرات آن بر سلامت عمومی و مسایل مرتبط با عملکرد جهانی در مقابله با آن.

□ وضعیت فعلی مواد مخدر در جهان

براساس آخرین آمار دفتر مقابله با جرائم و مواد مخدر سازمان ملل متحد، برآورد می‌شود در مجموع ۲۴۶ میلیون نفر یا یک‌بیستم از جمعیت ۱۵ تا ۶۴ سال جهان، مواد مخدر مصرف می‌کنند. با وجود رشد سه میلیون نفری نسبت به سال قبل از آن به دلیل افزایش جمعیت جهان، مصرف مواد مخدر در جهان ثابت باقی مانده است. بیش از یک‌دهم از استعمال‌کنندگان مواد مخدر، به این مواد اعتیاد دارند. به زبان دیگر، بیش از ۲۷ میلیون نفر، که برابر با جمعیت کشوری مانند مالزی است، به شدت معتاد به مواد مخدر هستند. نزدیک به نیمی از آنها (۱۲/۲ میلیون نفر) معتادان تزریقی و حدود ۱/۶۵ میلیون نفر از معتادان تزریقی، مبتلا به ایدز هستند.

در امریکا و اروپا، مصرف کوکائین کاهش یافته است اما استفاده از حشیش و استفاده غیرپزشکی از داروهای مخدر همچنان رو به افزایش است. در آفریقا، در میان انواع مواد مخدر که مردم برای درمان سوء مصرف مواد مخدر مراجعه می کنند حشیش در صدر قرار دارد.

□ همسایگان مخدری ایران

افغانستان و پاکستان از سال ۱۹۹۲ تا کنون بزرگترین تولیدکننده مواد مخدر در جهان است. نبود یک ساختار اقتصادی صحیح و نیز نبود امنیت، کشاورزان افغان را به کشت مواد مخدر واداشته است. بنابر آمار سال ۲۰۱۴ (میلادی) ۲۶۰ هزار هکتار از اراضی کشاورزی افغانستان به تولید خشخاش اختصاص دارد که این بخش موجب اشتغال ۴۱۱ هزار نفر از مردم این کشور شده است. از زمان حضور آمریکا در افغانستان نیز تولید مواد مخدر و کشت خشخاش در این کشور به چند برابر افزایش یافته است.^۱

در حال حاضر ۹۰ درصد مواد مخدر قاچاق کشور از مرز پاکستان و ۱۰ درصد از مرز افغانستان به کشور وارد می شود. از آنجایی که مرزهای شمالی استان به طور کامل مسدود شده است رویکرد قاچاقچیان به انتقال این مواد از پاکستان است افغانستان سالانه حدود ۸ هزار تن تولید مواد مخدر دارد و قاچاقچیان برای ورود مواد مخدر به ایران وارد پاکستان و از آنجا سعی در ورود به ایران دارند.^۲

□ تأثیر مصرف مواد مخدر بر سلامت

تنها یک نفر از هر شش معتاد به مواد مخدر به خدمات درمانی و ترک اعتیاد دسترسی دارد و بسیاری از کشورهای دنیا با کمبود خدمات تدارکات ترک و درمان اعتیاد مواجه هستند. تعداد مرگهای ناشی از مصرف مواد مخدر (حدود ۱۸۷ هزار نفر در سال ۲۰۱۳) در سالهای اخیر تقریباً ثابت باقی مانده است. تعداد غیرقابل قبولی از مصرف کنندگان مواد مخدر به دلیل اوردوز می میرند. مصرف بیش از حد تمامی انواع مواد مخدر کشنده است. مطالعات مختلف تخمین زدهاند که یک مورد از ۲۰-۲۵ مورد مصرف کنندگان با مصرف بیش از حد، می میرد.^۳

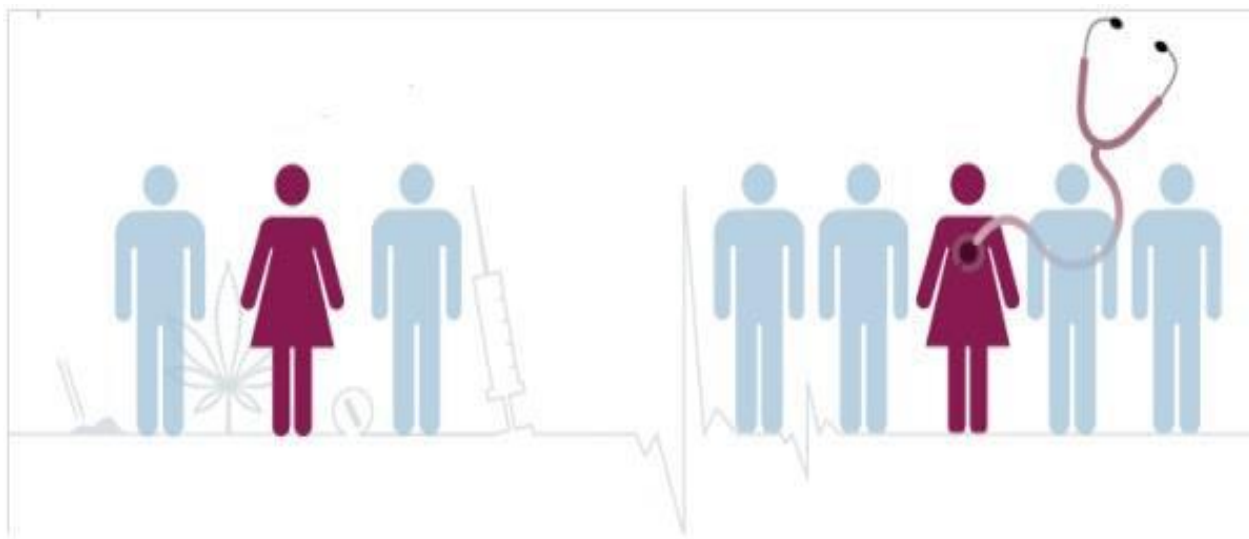
درک عمومی در مورد درمان معتادان رهایی از وابستگی اعتیاد را امری آسان می داند حال آنکه هیچ روش درمانی ساده و آسانی برای درمان آن وجود ندارد و در واقع اعتیاد بیماری مزمنی است که افراد را به شدت در مقابل سایر بیماریها نیز به شدت آسیب پذیر می کند و نیاز به درمان درازمدت و مستمر دارد. بنابراین اهمیت مداخلات پیشگیرانه به ویژه برای کودکان و زنان که آسیب پذیری بیشتری دارند اهمیت بسیار دارد. با وجود این، تنها یک پنجم از افراد تحت مراقبت و درمان را زنان تشکیل می دهند و این در حالی است که یک سوم از مصرف کنندگان مواد مخدر زن هستند.

۱- سردار سرتیپ دوم پاسدار رهام بخش حبیبی ، فرمانده مرزبانی سیستان و بلوچستان، خبرگزاری ایرنا، ۹۴/۷/۱۹

۲ - محمدهادی مرعشی دبیر شورای هماهنگی مبارزه با مواد مخدر سیستان و بلوچستان؛ ایرنا، ۹۴/۷/۱۹

۳ - خلاصه اجرایی گزارش جهانی مواد مخدر در سال ۲۰۱۵، مرکز پژوهشهای مجلس شورای اسلامی، فروردین ۹۵

شکل ۱- گرچه یک سوم مصرف کنندگان مواد مخدر زن هستند، زنان تنها یک پنجم افراد تحت درمان سوء مصرف را تشکیل می دهند.

معاونت

مردان به احتمال زیاد سه برابر بیشتر از زنان از حشیش، کوکائین و آمفتامین استفاده می کنند در حالی که زنان با احتمال بیشتری نسبت به مردان به سوءاستفاده از مخدرهای قابل نسخه و آرامبخش ها می پردازند. همچنین بر اساس اطلاعات موجود، در بسیاری از کشورها، زنان مصرف کننده مواد مخدر تزریقی، در خصوص ابتلا به ویروس اچ.ای.وی نسبت به مردان آسیب پذیرترند. بر اساس اهداف اعلامیه سال ۲۰۱۱ مبنی بر کاهش ۵۰ درصدی انتقال اچ آی وی در بین معتادان تزریقی، تعداد مبتلایان به اچ.ای.وی در بین مصرف کنندگان جدید با کاهش ۱۰ درصدی از ۱۱۰۰۰۰ نفر در سال ۲۰۱۰ به ۹۸۰۰۰ نفر در سال ۲۰۱۵ رسیده است.^۱

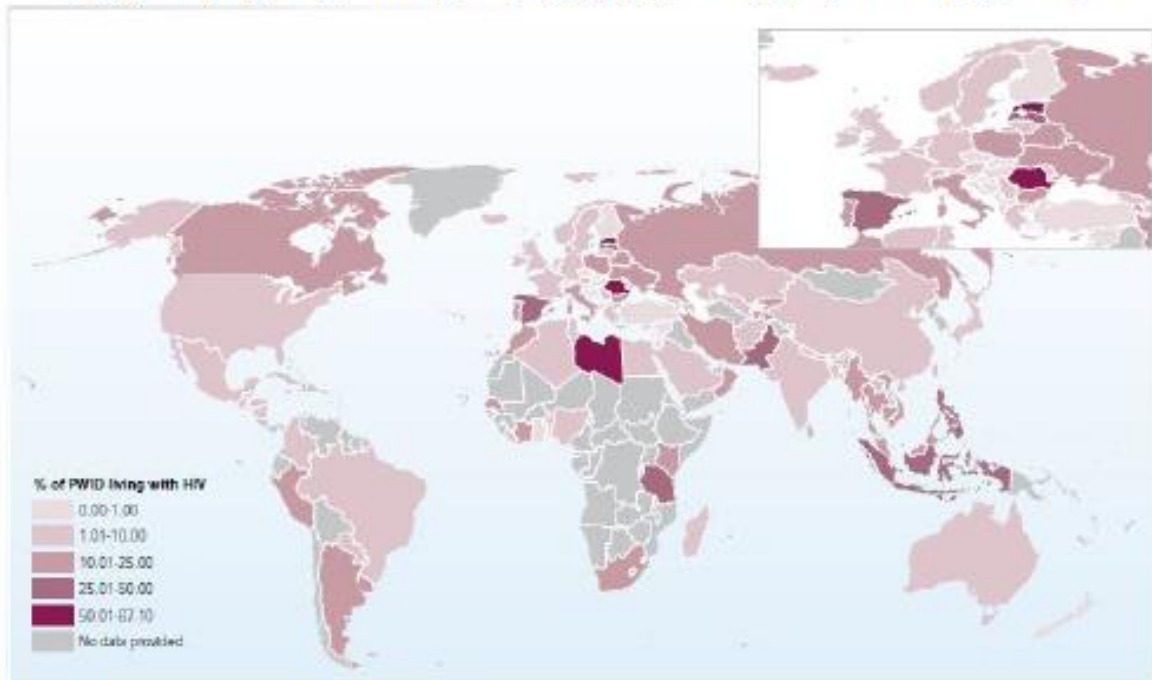
بر اساس آمار موجود در UNOCD، رواج جهانی مصرف مواد مخدر (۷/۰ درصد جمعیت بالغ جهان یا ۴/۳۲ میلیون نفر) و استفاده از تریاک (۴/۰ درصدی یا ۱۶/۵ میلیون نفر در سراسر جهان) ثابت باقی مانده است.^۲

یک سوم از زندانیان حداقل یک بار مواد مخدر را در زندان مورد استفاده قرار داده اند زندان محیطی کنترل شده است که در آن استفاده از مواد مخدر، از جمله تزریق مواد مخدر، اغلب در شرایطی ناامن است. این موضوع میتواند توضیح دهد که چرا محیط زندان میتواند با سطح بالایی از بیماریهای عفونی، به خصوص HIV، هیپاتیت C و سل مواجه باشد و با دسترسی محدود به پیشگیری و درمان، خطر ابتلا به ویروس با انتقال از راه خون افزایش یابد.

۱ - خلاصه اجرایی گزارش جهانی مواد مخدر در سال ۲۰۱۵، مرکز پژوهشهای مجلس شورای اسلامی، فروردین ۹۵

۲ - هفته نامه تجارت فردا، ۹۵/۲/۷

شکل ۲. شیوع HIV در میان معتادان تزریقی در سال ۲۰۱۳ (یا سال در دسترس)

– اعتیاد به مواد مخدر سالانه حدود ۲۵۰ هزار نفر را در جهان به کام مرگ می‌فرستد، ایران نیز از این مسأله مستثنا نیست، هم‌مرز بودن ایران با افغانستان بزرگ‌ترین تولید کننده مواد مخدر دنیا، سبب شده تا بیش از سایر کشورها با معضل مواد مخدر دست و پنجه نرم کند.

□ قاچاق مواد مخدر در جهان

جاسم جادری، استاندار هرمزگان: براساس آمار سازمان ملل بالغ بر ۲۴۰ میلیون نفر از جمعیت جهان حداقل یک بار مصرف مواد مخدر یا روان گردان داشته‌اند و میل به مصرف مواد مخدر موجب شده ده‌ها میلیون نفر در سطح جهان قاچاقچی حرفه‌ای شوند و در قالب مافیا این مواد را عرضه کنند. سود خالص ناشی از تجارت غیرقانونی از مواد مخدر در دنیا بین ۵۰۰ تا ۶۰۰ میلیارد دلار است و امروز موجب شده که مواد مخدر در کنار اسلحه، نفت و توریسم به عنوان صنعتی غیرقانونی جایگاه ویژه‌ای داشته باشد.^۲

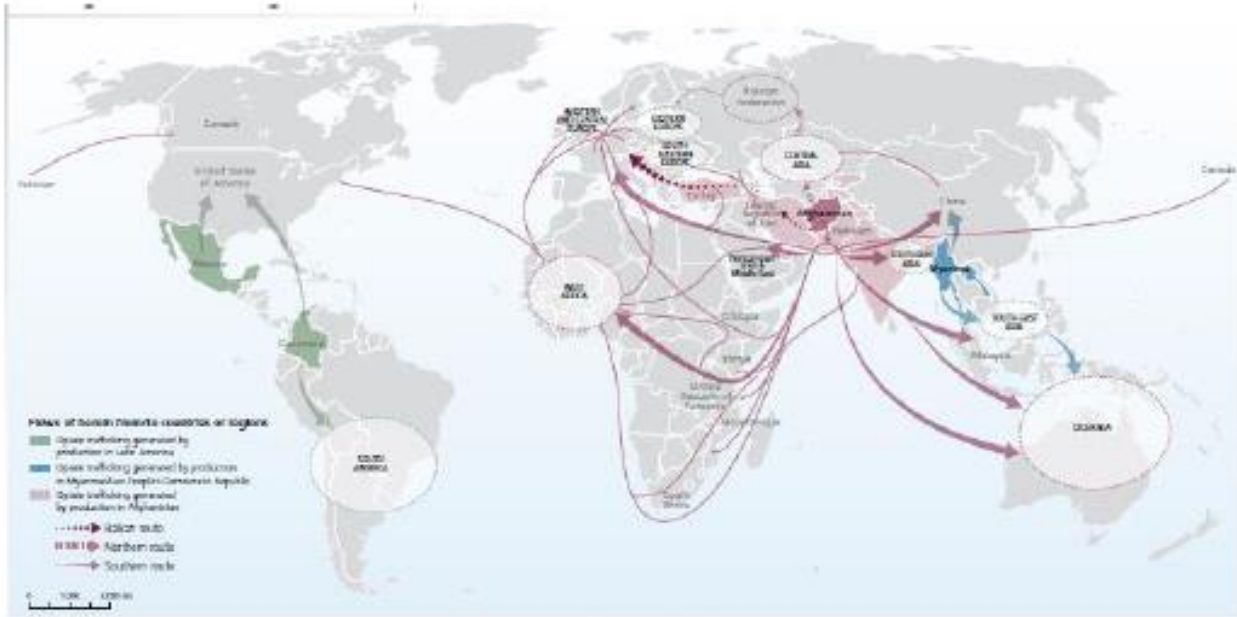
گرچه تغییرات عمده‌ای در مناطق کشت غیرقانونی و ساخت مواد مخدر دیده نمی‌شود، اما بازار مواد مخدر و مسیرهای قاچاق آن مدام در حال تغییر است. بازار آنلاین ناشناس^۳ برای خرید و فروش مواد غیرقانونی در سطح جهان مصداق بارز این تغییر است که پیامدهای عمیق آن کار را برای مجریان قانون و جلوگیری از قاچاق مواد مخدر دشوارتر کرده است.

۱ – ایرنا، ۹۵/۱/۸

۲ – جاسم جادری، استاندار هرمزگان، مهر، ۹۵/۴/۲

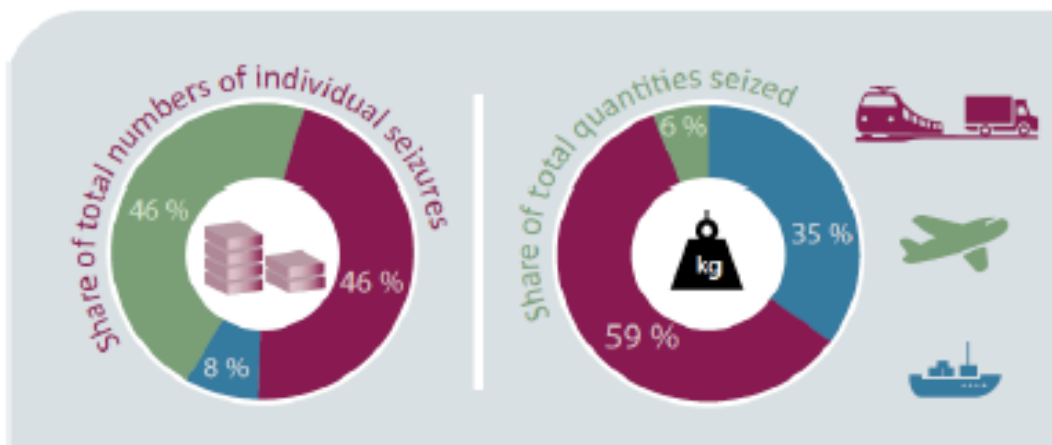
۳ – Dark net

شکل ۴. جریان اصلی جهانی قاچاق مواد مخدر

کشفیات اخیر نشان می دهد که ممکن است محموله های زیادی از هروئین افغانستان با رواج بیشتری به سراسر اقیانوس هند در شرق و جنوب آفریقا قاچاق شود. علاوه بر این، آفریقا همچنان گذرگاه حمل و نقل قاچاق مواد مخدر در سراسر اقیانوس اطلس به اروپا محسوب می شود، و شرق اروپا به عنوان یک منطقه حمل و نقل و به عنوان یک مقصد در حال ظهور است. مقادیر کم قاچاق نشان می دهد ممکن است بازار کوکائین در حال حرکت به سمت شرق باشد. از نظر وسیله مورد استفاده برای حمل مواد مخدر، قاچاق دریایی غیرمعمولترین شیوه مورد استفاده قاچاقچیان برای حمل و نقل مواد مخدر است. اما بزرگترین محموله ها (بر اساس وزن) و مقادیر بسیار زیاد مواد مخدر از این راه می تواند منتقل شود. کشف و ضبط، نظارت و جلوگیری از حمل و نقل دریایی به طور بالقوه بیشترین تأثیر را بر این موضوع دارد.

شکل ۳. میزان قاچاق مواد مخدر برحسب وسیله مورد استفاده

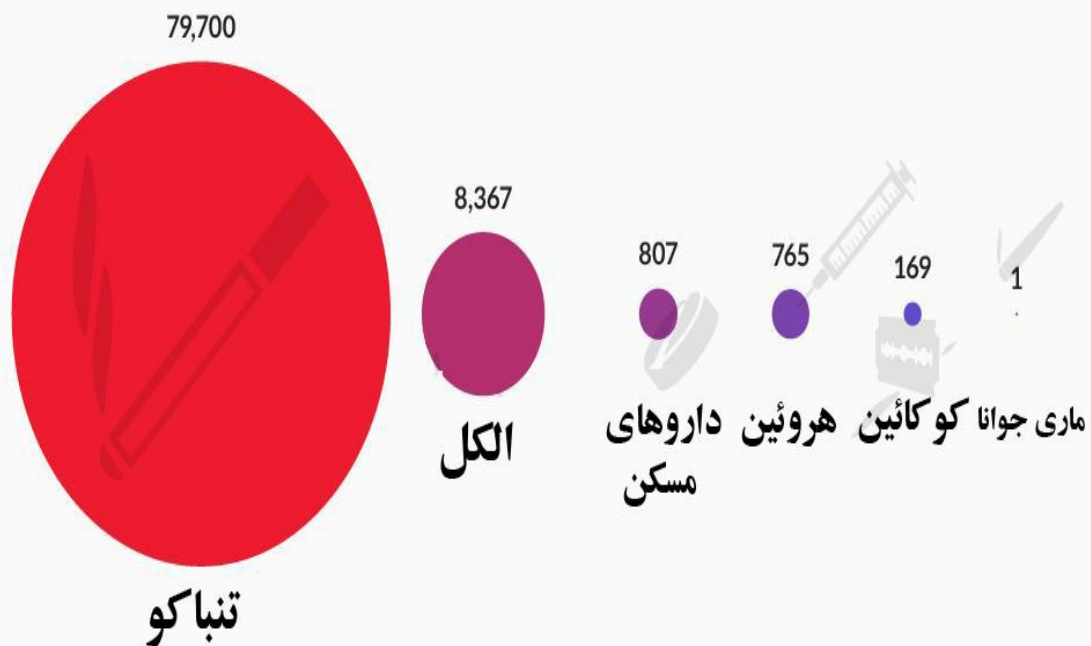

همچنین بنا بر گزارش جهانی دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل (یو ان او دی سی) در سال ۲۰۱۴، جریان قاچاق هروئین در مسیر بالکان طی چند سال اخیر کاهش داشته که از جمله دلایل آن می توان به موفقیت دستگاه‌های مقابله ای جمهوری اسلامی ایران در مسیر ترانزیت اشاره کرد^۱.

کشنده ترین مواد مخدر قانونی در دنیا^۲

کشنده ترین مواد مصرفی قانونی در دنیا

(آمار مرگ و میر سالانه در انگلیس)

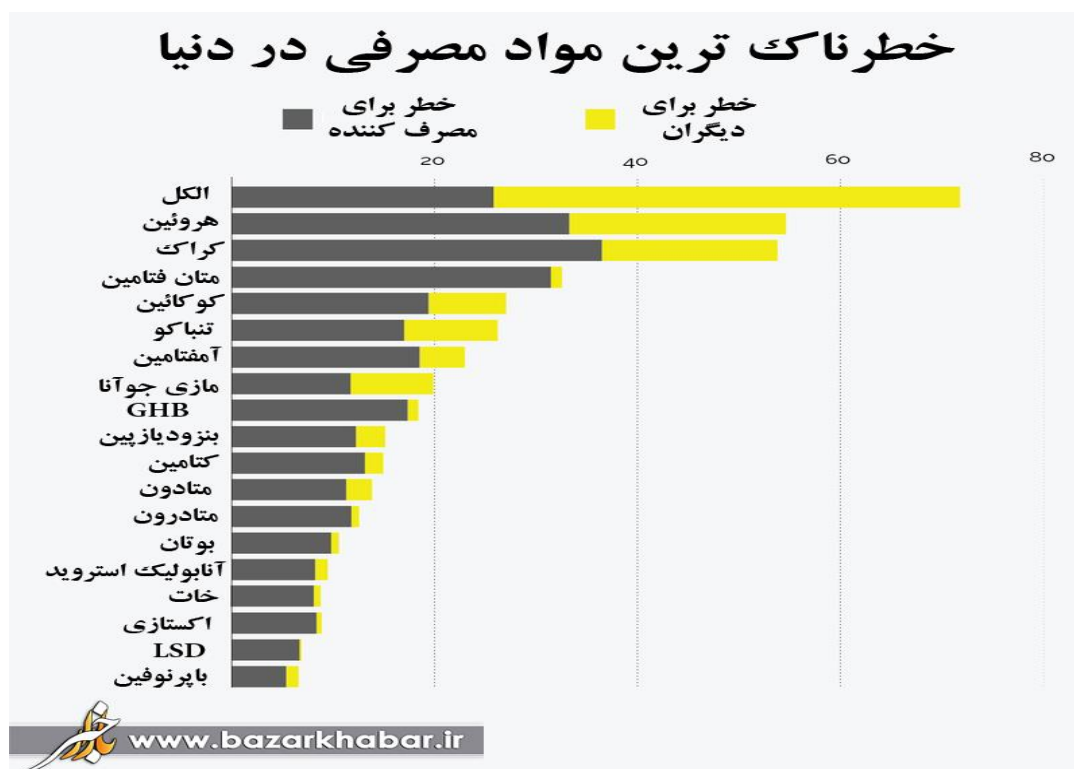
www.bazarkhabar.ir

منبع: Independent

۱ - سایت ستاد حقوق بشر قوه قضائیه، ۱۱/۹/۱۳۹۳

۲ - بازار خبر - ۹۳/۱۲/۱۷

خطرناک‌ترین مواد مصرفی در دنیا

□ کلام آخر

با توجه به داده‌های موجود، به نظر می‌رسد در تولید، مصرف و پیامدهای سلامتی مواد مخدر تغییر چندانی در وضعیت کلی جهانی مشاهده نمی‌شود. تأثیر مصرف مواد غیرقانونی بر سلامت همچنان یک نگرانی جهانی است، زیرا اکثر مصرف‌کنندگان مواد مخدر به خدمات درمانی دسترسی ندارند. تنها یک نفر از شش نفر مصرف‌کننده مسئله دار به خدمات درمانی دسترسی دارند که این حداقل نیز در خیلی از کشورها وجود ندارد. علاوه بر این، افزایش جهانی کشت خشخاش و تولید تریاک در بازار جهانی اثر گذاشته و سبب شده است چالش‌های نیروهای مقابله‌ای در برخورد با فعالیت‌های پیچیده تر گروه‌های جنایی سازمان یافته مضاعف شود و در نهایت این که با توجه به آن که به رغم تلاش سازمان‌ها و مجامع بین‌المللی برای مقابله با معضل جهانی مواد مخدر، تغییر چندانی در وضعیت ایجاد نشده است، این رویکرد تقویت می‌شود که اشاعه مصرف مواد مخدر یکی از شیوه‌های دشمنان برای بهره‌بردن از دارایی‌های کشورهای جهان سوم و در حال توسعه است و دشمن درصدد لطمه زدن به توان انسانی و سرمایه اجتماعی این کشورها است. فعالیت تبلیغی ۶۵۵ پایگاه اینترنتی در زمینه مصرف مواد مخدر و ۲۷۷ پایگاه که تولید مخدر گل با قدرت تخریب‌کنندگی ۲۰۰ برابر حشیش را آموزش می‌دهند^{۱۱}، شواهدی است که کار مبارزه را هر زمان دشوارتر و نیاز به اجماع جهانی را بیش از پیش ضروری می‌نماید.